

THOMAS PIKETTY ÉS ANTOINE VAUCHEZ KIÁLTVÁNY AZ EURÓPAI UNIÓ DEMOKRATIZÁLÁSÁRA*

Thomas Piketty

Antoine Vauchez

Az Európai Unió történetének döntő pillanatában ez a Kiáltvány (amelyet elolvasása után minden uniós polgár aláírhat) a mozdulatlanság és az elvont viták meghaladása érdekében az európai uniós intézmények és politikák demokratizálását célzó konkrét tervet fogalmaz meg, azzal a szándékkal, hogy erősítse a fiskális és szociális igazságosságot és hatékony választ adjon az Európai Unió sürgető környezeti és migrációs problémáira.

A pénzügyi válság nyomán az elmúlt évtizedben megszilárdult új európai uniós kormányzás, miként azt az Eurogroup jellemzi, nemcsak átláthatatlan és elszámoltathatatlan, hanem ideológiailag elfogult is a gazdaságpolitika javára és majdnem kizárólag csak pénzügyi és költségvetési célokkal foglalkozik. Nem meglepő, hogy az Európai Unió képtelennek bizonyult a felmerülő kihívások kezelésére: növekvő egyenlőtlenségek az egész kontinensen, a globális felmelegedés felgyorsulása, menekültek beáramlása, strukturális állami alulfinanszírozás (leginkább az egyetemeken és a kutatásban), adócsalás és adóelkerülés...

A javaslatunk segítséget nyújt az Európai Unió jelenlegi politikai és társadalmi válságát leküzdeni akaró tagállamoknak. Azt javasoljuk, hogy hozzunk létre egy, a közvagyonba uniós szinten történő tartós beruházásokat finanszírozó költségvetési keretet, ami az Európai Unión belüli társadalmi egyenlőtlenségek csökkentését és a szociálisan érzékeny, igazságos és fenntartható európai fejlődést megvalósító, hiteles politikai modell tartós életképességének biztosítását célozza.

A Költségvetés finanszírozása – négy uniós adó bevezetésével – a fiskális szolidaritáson alapul. A négy adót a magas jövedelmekre, a vagyonokra, a szén-di-

* Manifesto For The Democratization Of Europe by Thomas Piketty and Antoine Vauchez, *Social Europe* 11/12/2018

oxid-kibocsátásra és a harmonizált vállalati profitokra vetnék ki. Eddig elsősorban a leghatalmasabb és legmobilabb szereplők élvezték az európai integráció előnyeit: a nagy multinacionális vállalatok és a magas jövedelemmel és nagy vagyonnal rendelkező háztartások. Polgárai csak akkor fogják magukénak érezni az Uniót, ha bebizonyítja, hogy képes létrehozni valódi uniós szolidaritást egy olyan rendszer bevezetésével, amelyben a globalizációs folyamat legfőbb haszonélvezői méltányos módon hozzájárulnak azoknak a közjavaknak a finanszírozásához, amelyekre nagy szüksége van az Uniónak.

Egy ilyen politika gyakorlatilag lehetetlen a jelenlegi intézményes keretben, főként a minden tagállamot megillető vétőjog miatt, ami megvalósíthatatlanná teszi bármilyen közös költségvetési politika bevezetését. A Szerződés Európa Demokratizálására (SZ-Dem) előkészíti a terepet egy megújuló demokratikus keretrendszer kialakítására, amelyen belül nem csak lehetséges, hanem legitim is lenne egy új gazdaságpolitika, különösen egy új költségvetési politika.

Az ezt a Költségvetést megvitató és arról szavazó Európai Uniós Közgyűlés létrehozásával a tagállamok megteremthetik maguk számára azt a lehetőséget, hogy méltányosan megadóztathassák a legelőnyösebb helyzetű szereplőket és ebből a bevételből finanszírozhassák a javasolt közös költségvetést. A tagországok és az Európai Parlament képviselőit is tartalmazó, vegyes összetételű Európai Uniós Közgyűlésnek meglenne a legitimitása arra is, hogy ellensúlyozza az uniós gazdasági kormányzás egyre nagyobb hatását a tagállamokon belüli szociális megállapodásokra.

Kiáltvány az Európai Unió demokratizálására

Mi, eltérő háttérű és különböző országokban élő uniós polgárok ma elindítjuk ezt a felhívást az uniós intézmények és politikák mélyreható átalakítására. Ez a Kiáltvány konkrét javaslatokat tartalmaz, különösen a Demokratizálási Szerződésre és a Költségvetési Programra vonatkozóan, amelyet az azzal egyetértő tagországok jelen állapotában elfogadhatnak, és úgy alkalmazhatnak, hogy egyetlen ország sem tudja blokkolni a demokratizálási program előrehaladását. A Kiáltványt minden azzal egyetértő uniós polgár aláírhatja az interneten keresztül (www.tdem.eu), és bármely politikai mozgalom kiegészítheti és javíthatja.

A Brexit után, illetve azt követően, hogy több tagországban a választások nyomán Európai Unió ellenes kormányok kerültek hatalomra, a dolgok nem mehetnek tovább az eddig megszokott módon. Egyszerűen nem várhatunk a következő kilépésre vagy a további rombolásra anélkül, hogy gyökeresen átalakítanánk a mai Európai Uniót.

Európa ma két politikai mozgalom között őrlődik. Az egyik programja arra korlátozódik, hogy leavadásszák a külföldieket és a menekülteket – olyan programról van szó, amit ezek a mozgalmak még nem kezdtek átültetni a gyakorlatba. Másrészt vannak olyan pártok, amelyek uniópártinak vallják magukat, ugyanak-

kor a valóságban továbbra is úgy gondolják, hogy a keményvonalas liberalizmus és a mindenre (államokra, vállalatokra, területekre és egyénekre) kiterjedő verseny hirdetése elég egy politikai programhoz. Nem ismerik fel, hogy pontosan a szociális szempontok hiánya vezet az unióellenes érzelmek erősödéséhez.

Vannak olyan társadalmi és politikai mozgalmak is, amelyek Európa új politikai, társadalmi és környezetvédelmi alapokra helyezésével megpróbálnak véget vetni ennek a végzetes párbeszédnek. A gazdasági válság évtizede után nincs hiány ezekből a sajátosan európai súlyos problémákból: strukturálisan alacsony beruházási szint a közszektorban, különösen a képzés és kutatás területén, a társadalmi egyenlőtlenségek növekedése, a globális felmelegedés felgyorsulása, a migránsok és menekültek befogadásával kapcsolatos válság. De ezek a mozgalmak gyakran nem tudnak alternatív programot megfogalmazni, és nem tudják pontosan leírni, hogy miként szeretnék megszervezni a jövő Európáját és az abban érvényesülő döntéshozatali mechanizmusokat.

Mi, uniós polgárok e Kiáltvány, a Szerződés és a Költségvetés közzétételével mindenki számára nyilvánosan elérhető konkrét javaslatokat fogalmazunk meg. Ezek a javaslatok nem tökéletesek, de megvan az az érdemük, hogy létrejöttek. Bárki elolvashatja és javíthatja őket. Az alapjuk egy egyszerű meggyőződés. Az Európai Uniónak – polgárai méltányos és tartós társadalmi fejlődésének biztosítása érdekében – egy önálló modellt kell felépítenie. A polgárok meggyőzésének az egyetlen módja, ha felhagyunk a homályos és elméleti jellegű ígéretekkel. Ha az Európai Unió helyre akarja állítani polgáraival való szolidaritását, ezt csak úgy teheti, ha konkrét bizonyítékot szolgáltat arra, hogy képes megvalósítani az Unió tagállamai közötti együttműködést, és rábírja a globalizáció haszonélvezőit a közszektor finanszírozásához való hozzájárulásra, amire égető szükség van a mai Európában. Ez azt jelenti, hogy a nagyvállalatok nagyobb mértékben járulnak hozzá, mint a kis- és közepes vállalatok, és a gazdagabb adófizetők többet fizetnek, mint a szegényebbek. Jelenleg nem ez a helyzet.

Javasataink a demokratizálást célzó Költségvetés létrehozásán alapulnak, amelyet a szuverén Európai Unió Közgyűlés vitatna meg és fogadna el. Ez végre megteremtené az Unióban azt a közintézményt, ami képes azonnal kezelni az európai válságokat, és egyúttal egy tartós és szolidaritáson alapuló gazdasági keretben biztosítja az alapvető közjavakat és szociális szolgáltatásokat. Ily módon végre értelmet nyer a már a Római Szerződésben megfogalmazott cél, „az élet- és munkakörülmények harmonizálása”.

Ha az Európai Unió Közgyűlés úgy határoz, akkor ezt a Költségvetést az európai szolidaritás érzékelhető jeleként négy nagy európai uniós adó finanszírozza majd. Ezek adóalapjai a következők: a nagyvállalatok profitja, a magas (évi 200 000 euró fölötti) jövedelmek, a legnagyobb (egymillió euró fölötti) vagyonok és a szén-dioxid-kibocsátás (minimum 30 euró tonnánként). Ha – mint javasoljuk – a GDP 4 százalékában rögzítjük a költségvetést, akkor finanszírozni tudja a kutatást, a képzést és az európai egyetemeket, a gazdasági növekedési modelünket átalakító ambiciózus beruházási programot, a migránsok befogadását és

integrálását és az átalakításban közreműködők támogatását. Némi költségvetési mozgásteret is nyújtana a tagállamoknak a bérekre és a fogyasztásra kivetett regresszív adók csökkentésére.

Nem arról van szó, hogy létrehozunk egy „uniós transzfer-kifizetési rendszert”, ami a „hatékony” tagországoktól elvett pénzt a „kevésbé hatékonyaknak” adja. A Demokratizálási Szerződéssel (www.tdem.eu) kapcsolatos program nyíltan megfogalmazza, hogy a levont kiadások és az egy ország által fizetett jövedelem közötti különbség nem haladhatja meg az adott ország GDP-jének a 0,1 százalékát. A lényeg máshol van: a program elsődleges célja a különböző országokon *belüli* egyenlőtlenségek csökkentése és *minden* uniós polgár jövőjébe való beruházás, természetesen a legfiatalabbakkal kezdve úgy, hogy *egyetlen* tagországot sem részesít előnyben.

Mivel gyorsan kell cselekednünk, de egyúttal ki kell szabadítanunk az Uniót a jelenlegi technokrata holtpontról, javaslatot teszünk egy Európai Uniós Közgyűlés létrehozására. Ez lehetőséget adna ezeknek az új európai uniós adóknak és a demokratizálási költségvetésnek a megvitatására és a róluk való szavazásra. Az Európai Uniós Közgyűlés a meglévő uniós alapszerződések megváltoztatása nélkül létrehozható.

Az Európai Uniós Közgyűlésnek természetesen kommunikálnia kell a jelenlegi döntéshozó intézményekkel (különösen az Eurogrouppal, az eurózóna pénzügyminisztereinek informális tanácskozó testületével). De nézeteltérés esetén a Közgyűlésé legyen a *végső szó*. Ellenkező esetben veszélybe kerül az a szerepe, hogy egy olyan új *transznacionális, politikai teret* alkosson, ahol a pártok, politikai mozgalmak és civil szervezetek kifejezhetik magukat. Ugyanígy megkérdőjeleződne a hatékonysága, mivel az a tét, hogy végre kiszabadítsuk az Európai Uniót a kormányközi tárgyalások állandó tehetetlenségéből. Ne feledjük, hogy az Európai Unióban a fiskális kérdésekre vonatkozó egyhangú döntés hatályos szabálya évek óta megakadályozza bármilyen európai adó elfogadását, és az összes ez elleni felszólamlás ellenére mind a mai napig fenntartja a gazdagok és a legmobilabbak adóelkerülését. Ez tovább fog folytatódni, ha nem változtatjuk meg a döntéshozatallal kapcsolatos szabályokat.

Mivel ez az Európai Uniós Közgyűlés adókat fogadhat el és a tagállamok demokratikus, fiskális és társadalmi berendezkedését érintő döntéseket hozhat, fontos, hogy valóban nemzeti és európai képviselők legyenek benne. Központi szerepe lenne az országos választásokon megválasztott képviselőknek, így a tagállamok országgyűlési választásai de facto európai uniós választásokká alakulnának át. A tagállami választásokon megválasztott képviselők ez után nem háríthatnák egyszerűen Brüsszelre a felelősséget, és nem lenne más választásuk, mint hogy elmagyarázzák szavazóiknak, hogy miért szavazták meg az adott programokat és költségvetést az Európai Uniós Közgyűlésben. A tagállami és az uniós képviselőket egyetlen Közgyűlésbe összevonva létrejönne az együttes kormányzás szokásai, ilyenek jelenleg csak az államfők és a pénzügyminiszterek között léteznek.

Ezért javasoljuk az online (www.tdem.eu) elérhető Demokratizálási Szerződésben, hogy az Európai Unió Közgyűlés tagjainak 80 százaléka a Szerződést aláíró tagországok nemzeti parlamentjeinek képviselőiből kerüljön ki (az országok népességének és a politikai csoportoknak megfelelő arányban), 20 százaléka pedig a jelenlegi Európai Parlamentből (a politikai csoportoknak megfelelő arányban). Az arányokat további megbeszéléseken lehet pontosítani. Így például az általunk javasolt program az országgyűlési képviselők alacsonyabb (például 50 százalékos) részvételi arányával is működhet. Szerintünk azonban az arányok jelentős megváltoztatása gyengíthetné az Európai Unió Közgyűlésnek az összes uniós polgár képviseletén alapuló legitimitását, és a tagállami és uniós választások demokratikus legitimitása körüli konfliktusok gyorsan aláásnák a programot.

Most gyorsan kell cselekednünk. Bár kívánatos lenne, hogy az Európai Unió minden tagországa késlekedés nélkül csatlakozzon a programhoz, és jó lenne, ha az euróövezet négy legnagyobb országa (amelyek együttesen az euróövezet népességének és GNP-jének több mint 70 százalékát adják) rögtön az elején elfogadná a programot a maga teljességében, úgy terveztük, hogy az összes tagállamnál kevesebb bármennyi, erre kész ország jogilag és gazdaságilag is elfogadhatja és alkalmazhatja.

Ez fontos kérdés, mivel lehetővé teszi az erre kész országoknak és politikai mozgalmaknak az arra vonatkozó akaratuk kinyilvánítását, hogy e programot, vagy ennek egy javított változatát elfogadva azonnali jelentős haladást érjünk el. Felszólítunk minden férfit és nőt, hogy felelősségüket átérezve vegyenek részt az Európai Unió jövőjéről szóló részletes és konstruktív vitában.

A kiáltvány megfogalmazásában a következő hét szerző vett részt:

Manon Bouju, közgazdász

Lucas Chancel, elnökhelyettes, World Inequality Lab, Paris School of Economics

Anne-Laure Delatte, közgazdász, tudományos munkatárs, CNRS

Stephanie Hennette-Vauchez, jogász, professzor, Université Paris Nanterre

Thomas Piketty, közgazdász, professzor, Paris School of Economics és Ecole des hautes études en sciences sociales

Guillaume Sacriste, politikai elemző, egyetemi docens, Université Paris 1-Sorbonne

Antoine Vauchez, politikai elemző, CNRS kutatóprofesszor, Université Paris 1-Sorbonne

Thomas Piketty, professzor, Ecole des hautes études en sciences sociales (EHESS); társelnök, Paris School of Economics; professzor, International Inequalities Institute, ami a London School of Economics (LSE) része

Antoine Vauchez, Le Centre national de la recherche scientifique (CNRS) kutatóprofesszor, Université Paris 1-Sorbonne

fordította: Nyilas Mihály